

१ श्यामहापूजां विदध्यादुक्ति संयुतः ॥ ६ ॥ नाराजयेद्दीनवादे स्तनो मां प्रथयेत्पुनः सुतो
 भवजगन्नाथं क्षीराब्धौ शोषमन्वके ॥ ७ ॥ चातुर्मास्य भवेद्यावद्भुक्तानां प्रियमावह
 त्वं स्त्रीतये कुरोम्येवं चातुर्मास्यव्रतं क्रमात् ॥ ८ ॥ तत्तन्मासे यदुक्तं स्यात्तेन नृणां भवप्रभो
 तत्रोदोमासि शाका निवर्जयामितु सर्वशः ॥ ९ ॥ श्रीतो भवते तेन धि श्रीधरः श्रीधरात्वि
 तः ॥ प्रार्थयिष्यामि ततः कुर्यात्पितृपरमेश्वरं ॥ १० ॥ इति ॥ तत्रैव प्रथमाध्याये ॥ चांद्रो मा
 सो द्विधा प्रोक्तो दशानिः पौर्णिमांति मः ॥ व्रतादौ गृह्यते तत्र पौर्णिमांते हि सूरिभिः ॥ ११ ॥
 आषाढी दशमी शुक्लामारभ्य स्यात्तु कार्तिकी पौर्णमासी तावदित्थं चातुर्मास्य
 व्रतादित्थं ॥ १२ ॥ इति तत्रैव प्रथमाध्याये दशविधशाकस्य भक्षणः ॥ शाकस्य दशाविधं तु स्कांदे
 मूलपत्रकरीशमूलकांडाधिरुटकाः ॥ त्वं पुष्पं कवचं चेति शाकं दशाविधं
 स्मृतं ॥ इति अधिरुटको कुरः ॥ अत्र शाक्यते उनेनाभादिकं भोक्तुमिति विग्रहेण
 रुट्याच अन्नादिभोजनसाधनमूल पत्रादि दशाविधशाकस्य विवक्षितत्वात् भोज
 नासाधनपूगी फलतां बलपत्री देनि विधाभावः ॥ आर्द्रकाद्रिमरिचका ~~क~~ फल
 फलादेतत्ते वणशाकते नाना भोजनसाधनहे पितका यं शुंठि शुष्कमरिच

६ मतद्विकारनिषेध इति

शुक्लामृत्तगादीनां शाकत्वेन प्रसिध्यभावान्न निषेधः ॥ एवं नारिकेलं रवर्जं रफला
 यत्र दिव्यं अन्नसाधनहे पितकात्वेन प्रसिध्यभावस्तेषां निषेधो नास्तीति ज्ञेयं ॥ अन्न
 साधनसमात्रेण निषेधांगीकारे अधिकसूपादीनां निषेधप्रसंगात्ताकश
 ऐ योगरुटिराश्रीयते ॥ आर्द्रपौर्णिमा भोजननिषेधेन तत्र भोजननिषेधः ॥ त
 त्रैव शाकस्य दधिकार्यहे पितकाभिन्नात्वात् गुणभेदेन व्यवहारभेदाच्च ॥ एवं दुग्धे
 पिबोध्यं ॥ अन्यथा घृतादीनामपित्यागापत्तिः ॥ कार्तिके द्विदलधान्यं बहुबी
 जफलं द्विदलं बहुबीजफलवच्च शाकं वर्जयेत् ॥ नदुक्तं ॥ फलानि बहुबीजा
 निधान्यानि द्विदलानि च ॥ कार्तिके वर्जयेत्तद्विदलं बहुबीजकं ॥ इति ॥ एवं
 आवणादिकार्तिकांति मासवत्तुष्टये क्रमेण शाकदधिपयोद्विदलं बहुबीजा
 निहविष्या हविष्यासाधारणानि सर्वाणि वर्जयितुमशक्तं स्यादविष्याभिन्नशाका अ
 दिवर्जनपूर्वकं हविष्यात्मकशाकदधिपयोद्विदलादिभक्षणोपि चातुर्मास्यव्रतं
 गृहोषाभावउक्तो विग्रहमेतरे ॥ चतुर्थ्यां हि मासेषु हविष्यादिना पापभाक्ता
 इति ॥ पापं चातुर्मास्यव्रते भंगजानितदोषं न भजति न प्राप्नोतीत्यर्थः ॥ निषेधस्य
 प्राप्तिपूर्वकत्वादेवं + कशाकादिभक्षणवर्जनं प्रतिप्रसवः कल्प्यते ॥ केचि

२

नुशाकेषु अतस्यादिकानां ग्राह्यसमाहः । आदिसपुराणे स्कां देव । अनसीतु
 लसीधात्री तथा च तफला निच । ग्राह्याण्येतानि च वारि विष्णुना नयनः पुरा
 इति । अन्ये तु नुलसीधात्री रयसादिपुराणे ग्राह्य हो पलं भाद नसी च तफला
 नां ग्राह्या नुपलं भादे तल्लस्य निमूल तसमाहः । हविष्याणि तु आकरतो जे
 यानि । ब्रह्मपुराणे । चरुदुवाच । अच्युते शयनं याते दिजे द्रेर्भायितात्मभिः । नारी
 भिर्वासुरश्रेष्ठ किं कर्तव्यं व्रतो तमं । ब्रह्मोवाच । चत्वार्येता निमित्तानि चतुराश्रमस्य
 र्त्तिनां । प्रथमे मासिक कर्तव्यं नित्यं श्राद्धं व्रतं शुभं । द्वितीये मासिक कर्तव्यं यज्ञि व्रतम
 नुनमं । पयो व्रतं तृतीये तु चतुर्थे तु निशामय । द्विदलं बहु बीजे च वर्जयेद्भूमि
 चतुर्थां व्रतसाधरणधर्मा नाह देवलः । ब्रह्मचर्यं तथा ब्रह्मसं सत्यमाभिष्वज्जनां
 व्रतेष्वेतेषु च वारिवारिष्ठानीति निश्चयः । इति । हविष्याणि भाविष्ये । हेमात
 कंसितास्विन्नं धान्यं मुद्गाय वास्तिलाः । कलापकं गुनी वारा वास्तु कं हिल मोचि
 का । षष्ठिकाः काला शाकं च मूलकं केमुके तरु । कंदं सैधवसामुद्गग्ये
 च दधिसर्पिषी । पयो नुधृतसी रं च पनसां हरीतकी पिप्पली जीरकं च वना

७ इति प्रतिज्ञाय प्रथमे कालतरंगे चातुर्मास्य व्रतनिर्णय उक्तोऽस्ति । तदनुरोधेन निर्णयसिंघादि
 ७ महानिर्णयसिंघादि चतुर्मास्य व्रतनिर्णय उक्तोऽस्ति । तदनुरोधेन निर्णयसिंघादि
 श्रीगणेशाय नमः । श्रीमच्छारिर्नसिंहाचार्यकृतस्य तथेसारसागरे प्रथमे कालतरं
 गे । चातुर्मास्य व्रतस्य संकल्पपूर्वकं ग्रहणप्रकारः । कलौ प्रवृत्तं बोधादिमलं रामानुजं
 ध्या । शके ह्येकोनपंचाशदधिकाष्टसहस्रके १०४९ । निराकर्तुं मुख्यवायुसन्त
 तस्थापनाय च । एकादशे शाके विंशत्ये युगे ११२० गते । २ । अवतीर्णमध्य
 रंसदा वंदे महागुणं । गुणाट्या भगद्गवदुक्ता ज्ञयतीर्थादिकान् गुरुन् । ३ ।
 सन्नत्यकुर्मस्तनुष्ये स्पष्टं स्मृत्यर्थसागरं । काला शोचान्दिकानां ये वस्तुशुद्धे
 निर्णयाः । चत्वारस्तु तरंगारव्याः प्रोच्यंते त्रैकमान्मया । ४ । वराहपुराणस्थे चातु
 र्मास्ये माहात्म्ये चतुर्थे ध्याये । श्रीवराह उवाच । आद्यस्तु आवणो भासः श्रीधरस्त
 स्य देवता । हृषीकेशाभाद्रपदे प्रनामस्तथाश्विने । १ । दामोदरकांतिके स्यादेव
 तापापनाशनी । शाकं नभक्षयेदाद्ये द्वितीये दधि वर्जयेत् । २ । तृतीये क्षीरसंयोगः
 कार्तिके द्विदलं त्यजेत् । दशभ्यां प्रातरुत्थाय नित्यं कर्मविधाय च । प्रार्थयेद्युतंधीना
 न्यताचरणतत्परः । ३ । दशमी दिवसे प्राते व्रतस्थां जनार्दन । त्रिदिनं देवदेव
 शानिर्विघ्नं कुरुते नमः । ४ । ततो रात्र्यां प्रवृत्ता यामाषाढे शुक्लपक्षके । एकाद

२

७ इति निर्णयसिंघादि

गरंगंचलिंत्रिणी। कदलील वली धात्री फलान्यगुडमैक्षवं। अतैलपकंसु
नयो हविष्याणि प्रचक्षते। अगस्त्यसंहितायां। नारिकेल फलं चैव कदलील
वली तथा। आश्विमासं कंचैव पनसं च हरीतकी। ब्रह्मपुराणे। तरे प्रशस्तं च हवि
ष्याणि प्रचक्षते। पात्रे। निष्पावान् राजमाषांश्च मसूरं संधितानि च। चंताकं
च कलिंगं च सुते देवे विवर्जयेत्। शयनी बोधिनी मध्ये शमी दुर्वाप मार्गके।
भृंगराजेन देवीं स्तुनार्चयितुं कदाचन। ब्रह्मपुराणे। न प्रज्यः केतकी पुष्पे राषट्टे ह
रि रव्ययः। भाविष्ये। जंबीरं राजमाषांश्च मूलके ~~रक्तमूलके~~ रक्तमूलकं। कृशमां
डं च क्षुद्रं च चालु मास्येत्यजे दुधः। विशोषा लु वली धात्री कृशमां डं लिंत्रिणी
त्यजेत्। जीर्ण धात्री फलं ग्राह्यं कथंचित्काय रोधनं। स्कंदे। वार्षिकोश्च न
रो मासान् प्रसुप्ते वै जनार्दनै। मंचर्यद्वदि शयने वर्जयेदु निमान्तरः।
अनृतो वर्जयेत्। मांसं मधु परोदनं। पटोलं मूलकं चैव चंताकं च नभ
भक्षयेत्। अभक्ष्यं वर्जयेद्दुरात्मसूरसितसर्षपान्। राजमाषान् कुलिशं च आ
शुधान्यं च संत्यजेत्। शो कंद धिययो माषान् प्राचणादिषु संत्यजेत्। ब्रह्मपु

राणे। करवीरेन सं पूज्यो विदुः सर्वगुहाशयः। आवणेमासि इति पूर्वानुयंगः।
 प्रथमेमासि शाकं तु वज्रिये शायि चक्षुषाः। निर्मासमपि शाकं च मरीचिं सवर्षा
 दिकं। यो भुंक्ते निरयं भुंक्ते पश्चात्पापी भावयति। यनिश्च ब्रह्मचारी च विध
 वाचा वदोषतः। आषाढे भक्षयेद्यस्तु श्वमांसीति निगद्यते। सवर्षः श्वेत
 सवर्षः। मरीचिर्निरुं गा इति महाराष्ट्रभाषा प्रसिद्धा। ननु मरीचं। चातुर्मा
 स्ये अन्ये च बहवो व्रतविशेषा। निर्जयासंधौ तिरियताः सति ते तत्रैव स्तेयाः।
 चतुर्थे च न्यामिषाण्युक्ता निपादौ। प्राण्यंगचूर्णं च मां बुजं बीरं बीजपूरकं। अ
 यस्तु शिष्टमाषादिषादिहो रानवेदितं। दुग्धमक्षं मसूरं च मांसं चेत्यष्टधा
 मिषं। रुच्यं तत्तद्देशात् भयं सुहृदे वै वैवर्जयेत्। गोदुग्धं गीमहिषी दुग्धादन्य
 दुग्धादिना मिषं। धान्ये मसूरिकाः प्रोक्ता अन्नं पयुर्वितं नृथा। द्विजक्रीतार
 स्त्रैः सर्वे कृचणभूमिजं नृथा। ताम्रपात्रे स्थितं गव्यं जले पल्यले संस्थितं।
 आत्मा ध्यायिते चान्नं मा मिषं तत्स्मृतं बुधैः। इति।